

รายงานการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำ ตำบลโคกกรวด
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

Factors affecting quality of life of the Elderly in Ban Nongpednam, Tambon
Kokkruad, Amphoe Mueang, Nakhornratchasima.

สุภาพร ศุภหัตถ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 121 คนและเลือกตัวอย่างตามคุณสมบัติโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการนำไปทดสอบคุณภาพในกลุ่มผู้สูงอายุบ้านเตื่อ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ซึ่งทดสอบโดยวิธีการของสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัก ได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.75 นำเครื่องมือไปใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม และคุณภาพชีวิตของ

ผู้สูงอายุ นำมาแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

¹ บัณฑิตวิทยาลัย สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ วิทยาลัยนครราชสีมา

Abstract

The objectives of the study were to determine quality of life and its relating variables of the elderly in Ban NongPedNam , Tambon Kokkruad, Amphoe Mueang, Nakhon Ratchasima. The Sample were 121 individuals. Obtained from systematic random sampling. Questionnaire was used for data collection with its acceptable Cronbach 's Alpha Coefficient. The statistics used for data analyses were average , standard deviation , And Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The results showed that personal background factors had positive correlation with the quality of life of the elderly with statistical significance of .01 level . Economic factors had positive correlation with the quality of life of the elderly with a statistical significance of .01 level, The social factors had positive correlation with the quality of life of the elderly with a statistical significance of .01 level.

Key Word Quality of life of the elderly

ความเป็นมาและความสำคัญ

วัยผู้สูงอายุคือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคตกล่าวคือ ประชากรสูงอายุจะเพิ่มจาก 5 ล้านคนในปัจจุบันเป็น 10 ล้านคนในอีก 20 ปี และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสัดส่วน

ของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มจากร้อยละ 5.6 ในปี พ.ศ. 2521 ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 ในปี พ.ศ. 2568 จากสถิติประชากร ในปี พ.ศ. 2553 พบว่าผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น 7,639,000 คน เป็นชาย 3,477,000 คนเป็นหญิง 4,162,000 คน (กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) จะเห็นได้จากโครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและสัดส่วนของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการลดอัตราการเกิดจำนวนประชากร การเจริญก้าวหน้าทางด้านสาธารณสุขและการแพทย์ทำให้ประชากรมีสุขภาพและอายุยืนยาวขึ้น

จากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดปัญหาต่างๆ จากข้อมูลผู้สูงอายุ พ.ศ. 2554 ผู้สูงอายุแบ่งตามความสามารถในการดูแลตนเอง ผู้สูงอายุดูแลตนเองได้ร้อยละ 85.3 ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองได้บางส่วนร้อยละ 13.8 ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองไม่ได้เลย ร้อยละ 0.9 (สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) ซึ่งปัญหาสำคัญที่ผู้สูงอายุมักประสบ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เสื่อมถอยลงการมีโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับอาชีพ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่ได้ทำงานทำให้ขาดรายได้ รัฐบาลต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและที่ยังมีบริการไม่ทั่วถึง เช่น สิทธิการรักษาพยาบาล เบี้ยยังชีพ เป็นต้น

แต่การที่มีรายได้น้อยเกิดจากเมื่อผู้สูงอายุไม่สามารถประกอบอาชีพการงานต่างๆ ทำให้ไม่มีรายได้อำนาจในชีวิตประจำวันที่น่าอนประกอบกับรูปแบบดั้งเดิมของชีวิตครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลง จากครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวสูงชันการทำงานที่เร่งรีบเพราะต้องแข่งขันในทุกด้านทำให้ไม่มีเวลาดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุไม่ได้รับการเหลียวแลเอาใจใส่จากครอบครัวและลูกหลานแม้จะอยู่ในครอบครัวเดียวกันผู้สูงอายุยังมีภาระเลี้ยงดูลูกหลาน เพราะลูกออกไปประกอบอาชีพภายนอก ผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เคยแน่นแฟ้นเริ่มคลายความสัมพันธ์ลง และขาดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว (พิทยา สายหู และคณะ, 2545) และก่อให้เกิดผลกระทบด้านจิตใจต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองต้องพึ่งพาผู้อื่น ดังนั้นสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองไร้ค่า มีความเหงา ว้าเหว่และท้อแท้ในชีวิตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุลดลงรวมทั้งปัญหาจากบุคคลใกล้ชิดที่ขาดความเอาใจใส่และความรักทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว้าเหว่ ซึมเศร้าหรือมีชีวิตอยู่อย่างไร้จุดหมายและปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาด้านจิตใจและความรู้สึกนึกคิด (สุชา จันท์ธรม, 2541) จากปัญหาที่กล่าวมาหากพิจารณาโดยภาพรวมจะเห็นว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ควรให้ความสนใจได้รับการดูแลให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางสังคมให้สูงเพิ่มขึ้น

ดังนั้นควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากสังคมผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปดังที่กล่าวข้างต้น ทำให้สังคมตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุซึ่งมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอถึงแม้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิต ความสบายใจที่ส่งผลถึงอารมณ์ความรู้สึก ความเป็นอยู่ที่ดีที่สามารถชี้นำระดับคุณภาพชีวิตได้ในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดความรู้สึกภูมิใจในตัวเองของผู้สูงอายุในด้านการประกอบอาชีพเลี้ยงตน ตลอดจนสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมทำให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจในการใช้ชีวิตในสังคม สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เป็นอย่างดี ตลอดจนส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข และสามารถทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวและสังคมได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยศึกษาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำ เขตตำบลโคกกรวด อ.เมือง จ.นครราชสีมา เป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปจากชุมชนเล็กได้ขยายขึ้นเป็นชุมชนใหญ่และมีเทคโนโลยีต่างๆเข้ามาสู่ชุมชน การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลมาปรับใช้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีคุณภาพดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนหนองเป็ดน้ำ เขตตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาตัวแปรอธิบาย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จ. นครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษางานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ จำนวน 121 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณค่าสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาคือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในเขตการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณค่าสถิติ สถิติที่ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชน

บ้านหนองเป็ดน้ำ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ภาพรวมของผู้สูงอายุในชุมชนพบว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลเป็นด้านการศึกษาหาความรู้ด้านสุขภาพ งานอดิเรกที่ทำและสภาวะสุขภาพนั้นอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.32 มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 18 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 33 คะแนน โดยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 79.3 อยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 19.0 และอยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 1.7

ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ภาพรวมของผู้สูงอายุในชุมชนพบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.40 มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 15 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 29 คะแนน โดยพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 81.3 อยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 8.3 และอยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 10.7

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม

พบว่าปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 81.98 มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 45 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 95 คะแนน โดยพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนปัจจัยสัมพันธภาพทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 85.1 อยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 14 และอยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 0.8

สรุปผลตามสมมุติฐาน

ตารางแสดงความสัมพันธ์ต่อปัจจัยที่ศึกษา

n=121

ปัจจัยที่ศึกษา	r	p-value
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	.314	.000
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	.233	.010
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	.471	.000

*p-value

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเป็ดน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.จัดกิจกรรมเพื่อสร้างการทำงานร่วมกันให้กับผู้สูงอายุให้ได้นำประสบการณ์ความรู้มาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง ทำเป็น

ชมรมหรือสโมสรของแต่ละชุมชน ผู้สูงอายุแต่ละชุมชนจะได้มีบทบาทและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. จัดตั้งชมรม/โครงการเพื่อรณรงค์การวางแผนให้มีผู้สูงอายุคนแบบ มาพบกับผู้ที่กำลังเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เพื่อนำมาพูดคุยและสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุนั้นต่อไปซึ่งก็เข้ากับปัจจุบันที่สังคมไทยจะเป็นสังคมของผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆเพิ่มเติม เช่น สภาพสภาพอากาศที่แปรปรวนกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเนื่องจากทั้ง 2 ข้อปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้สูงอายุ และทำวิจัยต่อเนื่อง เรื่อง การพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2. ศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของผู้ที่ได้รับฟังประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ได้เข้าอบรมเตรียมพร้อมเข้าก่อนสู่วัยผู้สูงอายุ กับ ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมวางแผนอบรมและเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าสู่วัยสูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2533-2563. กรุงเทพฯ.
- เจษฎา บุญทา. (2545). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์สาทรณสุขศาสตร์มหบัณฑิต สาขาสาทรณสุข, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉวีวรรณ แก้วพรหม. (2530). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางเครือข่ายทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคมที่รับรู้กับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร ชโยวรรณ, มาลินี วงศ์สิทธิ์ และ จันทร แสงเทียนฉาย. (2532). สรุปการวิจัยเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กาญจนวรวงศ์. (2540). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม. วิทยานิพนธ์พยาบาล ศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิทยา สายหู และคณะ. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชา อนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 11. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุมโฟโล. (มปป.) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: พิศิการ.
- ศรีเมือง พลึงฤทธิ์.(2550). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยบุคคล ครอบครัว และชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา : การศึกษาเชิงคุณภาพ. วารสารประชากรศาสตร์ ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 กันยายน 2550 หน้า 67-84.
- สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2554). ข้อมูลผู้สูงอายุ. [Online]. Available : <http://www.agingthai.org>
- สุชา จันทร่อม. (2541). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- Moos, H.R. and S.B. Moos. (1986). **Family Environment Scale Manual**. 2nd ed. California : Consulting Psychologist Press.
- WHO. (1994). "The Development of the World Health Organization Quality of Life Assessment Instrument." In Orley and Kuyken, W. (eds.). **Quality of Life Assessment: International Perspective**. New York: Springer-Verlag
- Maslow,A.H. (1970). **Motivation and Personality**. 2nd ed. New York: Harper &Row Publishers Inc.